

dem az árnyékot, az árnyékot, amely a megperzselődéstől véd. Belebújok, bele az árnyékba, újra felfedezem őt a képeimen. Az én nyelvemen szólítottam meg.

A szemeimből Ő néz rám.

A fejemben van.

A véremben van, a gyomromban, a hajamon.

Mindig a nyomomban van, mint egy felesleges láb.

Teli számmal nevetett.

Az én izzadságom az Ő izzadsága.

Az Ő fiúszaga, ami a pórusaimból párolog.

Megtöri a hangom. Belülről dőf a szívembe. A homlokomon az Ő ráncát fedeztem fel.

Az én gondom, a szúrás a lágyékomban, a tövis a húsomban. Az egész valómat keresztüljárja, ha kiáltok. A rémálmom, a félelmem, a szörnyű gondolatom, a rögeszmém.

De a gödröcskéimből rám mosolyog, és ironikusan elfojtja hisztérikus hangom: nyugalom, barátnóm. Én csak egy bolha vagyok a füledben.

Derültséget suttog belém. Veséjének rongyos szélét körülveszem hashájjammal, amibe Ő belefészkelődik, hogy meglegyen a kényelme. Vastag bőrömet ráncossá tette.

Egy vírust juttatott a véredényeimbe, a moll hangot a mindennapi dalomba. Mi már csak duettet énekelünk.

Betegségem az Ő betegsége.

A mi hattyúdalunk.

Az Ő idő előtti halála, az én rossz lelkiismeretem.

Életem az Ő halála. Egymáshoz vagyunk láncolva, életre-halálra.

BALZAM Csilla fordítása

ÉJ NÉLKÜLI VÁROS

NEVEN UŠUMOVIC

Már megvirradt, amikor Párizsba értem. Az ég halványkék, piszkos és alacsony volt. A gyerekkoromra emlékeztetett, ilyen színű volt az a műanyag kancsó, amelyből anyám a fejemre locsolta a meleg vizet, amikor a mosdó felett a hajamat mostam.

A városban nem volt senki. Az árnyékok a környező épületek zugaiban gyűrődtek. Az éjjeli világítás működött még, és valami megfoghatatlan fényt szórt. A közelben sehol nem volt pénzváltó, a szálló ajtaján magas fémrács állt. Belefáradtam a keresésbe, egy alacsony betonkerítésre ültem, és belehaptam a szendvicsbe.

Egy idős pár, komor, gyűrött arcú férfi és nő, mellém állt.

– A város dohos pinceként kecsegtet, csak a fedele ez az égszerű műanyag, ami fénnel borítja, nemde?

Bebizonyosodtam. Valami jugók voltak, jugovicók.

*

Szállást ajánlottak, amíg feltalálom magam. A város közvetlen peremére indultunk egy autóbusszal, amely útközben sehol sem állt meg. A jelzőlámpák csak lüktettek sárgán. Az út felett papírdarabok szállingóztak, meg rongyok, melyek hirtelen röppentek a levegőbe és ütköztek egymásba, amikor áthajtottunk rajtuk.

Az autóbuszban volt néhány néger meg arab, de főleg komor arcú jugók. A busz hátsó felét foglalták le, és valamit mormoltak. Közéjük álltam, és néztek kifelé az ablakon.

A kód magába szívta a fényt, vagy csak az itt szétszórt felhőként ereszkedett alá. Itt minden kék színben pislogott, amelyet a tv-képernyők sugároztak ki a házak ablakain, amelyek mellett elhaladtunk. De ezt a színt alig lehetett észrevenni, annyira halvány volt itt minden.

Az élősövények tele voltak apró, szaggatott levelekkel. Fa szinte sehol, csak néhány körtefa egy-egy erőtlen ház előtt. A gyümölcsök egyáltalán nem körte, hanem szarra hasonlítottak. Úgy látszik, a gyökerek a nedvet a szennyvízcsatornából szívták. A körtefák annyira túltáplálták magukat ettől, hogy a körték is meg a fák is kétszer akkora nőttek, mint általában.

Az utak fényesek és simák voltak. Az autóbusz csúszott. Mint minden odakint. Semmi sem maradt meg az emlékezetemben. Lehet, hogy csak az, hogy a házak tetőtlenek, az épületeknek meg nincs faluk. De ez butaság.

Szúrta a szememet az éjjeli fény. Miért nem alszik ki?

– Azért, mert a párizsiak alszanak.

*

– Miért alszanak a párizsiak?

A többiek méltatlankodva fordultak el.

– Nem úgy lesz az. Az újságban az áll, hogy tengerre mentek, Párizsiak a tengeren, hozza a címlap.

– Én ugyanezt láttam a tv-ben, egy ház ablakán keresztül. Egész Párizs a tengerben fürdött.

Mindenki elment, de a tv, az újság, a forgalom – működik!

– Azért, mert előremennek.

– Mi pedig itt mindannyian, ahogy mondani szokták: retro, barátom.

– Méghozzá retroavantgárd.

A négerék meg az arabok hülye mosollyal hagyták jóvá.

– Hallgassatok!

*

Újra figyelmeztetnem kell benneteket, kedveseim. Tudjátok, hogy az én látásom másnyilván, mint a tietek, és számotokra felfoghatatlanul gyorsabb vagyok, mint ti. A párizsiak nem alszanak. A párizsiak nincsenek tengeren. A párizsiak az utcákon vannak, a házakban, az épületekben, csakhogy ti nem látjátok őket, mert retroszemetek van, maradiak vagytok. A testük levegőből meg fényből van, és fénysebességgel mozog. Igen, egész Párizs a tengeren van, mondod te, láttad a tv-képernyőn. De naivságodban nem gondoltál arra: egész Párizs a tv-képernyőn van, a tenger a tv-képernyőn van.

És mit gondoltok, miért tűnnek el a mieink, miért fekszenek halott négerék az utcákon? Vágtátok csak meg magatokat az utcán, és a vér eltűnik egy másodpercen belül. Lihegjetek bele, és a szusz is kifogy belőletek! Ne hallgassátok tanácsaimat. Ne higgyetek érzékenységemnek. Már látlak benneteket, ahogy bementek az autótól melletti reklám ajtaján, csak azért, mert abból egy csaj kandikál ki, valójában csak egy levágott láb. Kilépes nincs.

– Hallgass, bolond, te nem vagy közülnk való.

Egészen hátramentem, hogy elkerüljem a veszekedést. És tényleg, kitört a verekedés. De amaz eltűnt. Elfordultam, hogy ne nézzem. Lehunytam a szemem. A szorítástól, mert ki akartam fordítani őket, hogy ezzel mindent visszafordítsak, netán magamhoz térjek, fény gyúlt a fejemben. Tán csak nem ezek a – párizsiak?

– Ezek a jugók meg miért mind olyan egyformák?

– „A jugók!”

– „A jugók”, az egy film, egy pszeudodokumentarista melodráma a kívándoroltokról. Több európai filmcég dolgozott ezen a projektumon.

Tudok arról a filmről.

- De nem, a film szemmel láthatólag megtette a magáét.
- Először nálunk, aztán meg itt. A buta nyugatiak azt hitték, hogy elég, ha egy francia alakoskodó hasonlít Rade Šerbedžijára, és ettől már jó színész. De mi történt valójában? Mi kezdtünk mindannyian rá hasonlítani, és csak így is tudtuk magunkat itt elfogadtatni.
- És az az alakoskodó, az éppen az a buzi, aki az imént lógott meg előlünk. Mindig betolakszik közénk. De nekünk mindegy valójában. Csak az nincs rendjén, hogy állandóan sózza az agyunkat, amikor meg verekedni kell, akkor ellilan. Puff! – mintha levegőből lenne. Igazi párizsi!
- Olyan csontosak. És hangosan beszélnek. Nekem olyanok, mint valami gyerekek.
- Hazudik a plakátokról meg a reklámokról. Az egy igazi ajtó, ami pedig a lábat meg a csajt illeti, szfntiszta hazugság. Az Marija, karon fog, ha meg tudod szólítani. Bent lépcsők vannak, és rengeteg fény.
- Én egyszer ültem vele az első lépcsőfokon. Piszokul fáradt voltam, mozdulni sem tudtam. Ő pedig átölelt, mint valami régi jó barát.
- Engem az elhunyt feleségemre emlékeztet.
- Igen, engem is.
- Engem is.
- Nekem azt mondta, hogyha elindulunk azokon a lépcsőkön, mindannyian meg fogjuk látni megboldogult feleségeinket. Várnak ránk, hogy megfürdessük őket; ott fent egy nyitott fahordó van tele forró vízzel.
- Itt kell felkészülnünk arra. Kell hogy gyűjtsük a szuszt, ott szükségünk lesz rá.
- Igen, együtt kell alámerülnünk a forró vízbe, és sokáig benne maradni, amíg csak bírjuk susszal. És azután?
- Azután, mondja Marija, nem lesz se feleség, se én, és mégis leszünk mindketten. Nem fogom bánni. Örülni fogok.
- És akkor miért nem mentél fel Marijával?
- Fáradt voltam. Csak ültünk a lépcsőn, és néztünk az ajtón keresztül. Tudtam, hogy meg kell jegyeznem mindent, amit mond, és visszajönni.
- Nem volt nehéz?
- Bánatot? Örömet?
- Nem, hát én az ő gyermeke vagyok. Mi mindannyian. Meg ezek a szétszéledt párizsiak is. De nekik ez az ajtó reklám, úgyhogy még elé se mennek, sőt, a reklám eltaszítja őket.
- Aki pedig egyszer bemegy, egyszer örökre felmegy a lépcsőkön.

A város szélére értünk. Nem tudom, mitől volt éppen az a széle. Minden olyan volt, mint eddig is, a városnak sehol a vége. Az, aki beszélt, belém karolt, utolsóként mentünk. A pár, aki megmentett, messze elől a sorban.

Egy épület mögé mentünk, itt volt a bejárat a barlangba. Tágas volt és meleg, egyvágású emberektől zsúfolva. Itt nem alszik az ember!

– Nem mint a párizsiak, ugye? A párizsiak mind alszanak. Itt senki sem tud.

– Ne emlegesd Jugoszláviát, ne hívd őket jugóknak.

– Nehogy valaki leköpjön, összetörje csontjaidat. Itt mindannyian mások vagyunk.

– De miért nem alszanak?

Nem tudnak az emlékeiktől. Emlékeznek a városaikra, a falvaikra, utazásaikra, a gyermekkorukra és a gyerekekre, hozzátartozóikra – és asszonyaikra.

Közéjük ültem. A zsvij megszűnt. Középen nagy tűz égett, az ágak pattogtak. Sajátjaim között voltam.

1989. augusztus 23-áról 24-ére virradó éjszaka

ANTAL Géza fordítása

A MENYASSZONY PÚPJA

HEIDI VON PLATO

A fényképészek vándorolnak. Előtűnnek a messzeségből, izgó-mozgó emberek, kacsázó léptekkel közelednek. Megjelennek minden évben. A vállukon tömött fekete táska lóg, az állványaitak pedig úgy tartják, mint a dárdát. A felszerelésük súlyos teher, ezt arckifejezésük is tükrözi. Az ajkuk kissé fénylik, mert a cipekedéstől kilóg a nyelvük. A fényképészek mindent látnak, azt is, amit mi nem.

Követjük őket a kék búzavirágok között. Talán még a szelet is elfogják, a hangok is elnémulnak. Elbújunk a háttérben. A fényképészek megtűrik jelenlétünket. Odatelepednek a hajlongó búzatábla vagy a legelésző nyáj közelébe. Hívják őket a ravatalokhoz is, amikor a pap már elmondta az imáját. Talán még a halott is hallja a fényképezőgéppé kattantását.